

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน



ดนตรี-นาฏศิลป์

ม.๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

รศ.สุนนมาลย์ นิ่มเนติพันธ์

รศ.สำเริง คำโหมง

นายสุดใจ ทศพร

รศ. ว่าที่ รต. ดร.ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์

รศ. ดร.รจนา สุนทรานนท์

ผศ.มณฑา กิมทอง

นายชนินทร์ พุ่มศิริ

ผู้ตรวจ

รศ. ดร.เดชน์ คงอัม

รศ. นงเยาว์ อารุงพงษ์วัฒนา

ดร. นิชา พัฒนานนท์

บรรณาธิการ

ดร. มนัส แก้วบุชา

นายไพฑูรย์ เข้มแข็ง

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๘

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวนพิมพ์ ๒๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-606-116-1

รหัสสินค้า ๒๒๑๕๐๐๘



www.aksorn.com

จัดพิมพ์และจำหน่ายทั่วประเทศโดย

บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจก. จำกัด

142 ถนนตะนาว เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

โทร. 0 2622 2999 (อัตโนมัติ 20 คู่สาย)

แฟกซ์: บริษัท ไทยรับเกล้า จำกัด โทร. 0 2903 9101-6

สงวนลิขสิทธิ์

ห้ามมิให้ทำซ้ำ คัดลอก เลียนแบบ ทำซ้ำแล้วสแกน รำลอมมากรากต้นฉบับหรือแปลงเป็นรูปแบบอื่น
ในวิธีการต่าง ๆ ทั่วทั้ง ไม่จำกัดหรือบางส่วน และห้ามใช้หรือผลิตซ้ำส่วนใดส่วนหนึ่ง
เพื่อวัตถุประสงค์ในการฝึก พัฒนา เทคโนโลยีระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือระบบเทคโนโลยีอื่น ๆ

คำนำ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มุ่งส่งเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ รู้จักชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งย่อมจะมีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้เรียน เพราะกิจกรรมทางศิลปะจะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง

การจัดทำหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เพื่อให้สะดวกแก่การจัดการเรียนการสอน รวมทั้งเพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติวิชา จึงจัดทำหนังสือเรียนแยกเป็น ๒ เล่ม คือ หนังสือเรียนสาระทัศนศิลป์ ๑ เล่ม และหนังสือเรียนสาระดนตรีรวมกับสาระนาฏศิลป์ ๑ เล่ม ซึ่งทางครูผู้สอนและสถานศึกษาพึงใช้ควบคู่กัน เพื่อประสิทธิภาพในการเรียนการสอนและการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีของผู้เรียน

สำหรับหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ดนตรี-นาฏศิลป์ ม.๒ เล่มนี้ เนื้อหาสาระได้เรียบเรียงตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เพื่อสนององค์ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นแก่ผู้เรียน ซึ่งในแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีการระบุ **ตัวชี้วัดระหว่างทาง** และ **ตัวชี้วัดปลายทาง** ที่สถานศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

นอกจากนี้ ยังนำเสนอเรื่องน่ารู้ต่าง ๆ อยู่ในกรอบ Music Corner, Dance Corner และเกร็ดศิลป์ ตลอดจนเสนอแนะกิจกรรมศิลปะปฏิบัติและกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้ผู้เรียนนำไปปฏิบัติจริง อันจะนำไปสู่การบรรลุตัวชี้วัดและบรรลุสมรรถนะสำคัญทั้ง ๕ ด้าน

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากธรรมชาติของสาระดนตรี-นาฏศิลป์ เน้นทักษะปฏิบัติ ดังนั้น การศึกษาสาระนี้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดี จำเป็นที่ผู้เรียนพึงลงมือปฏิบัติจริง แสดงจริง เพื่อจะได้มีทักษะฝีมือและความชำนาญ รวมทั้งต้องรู้จักแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากภูมิปัญญา ศิลปิน นักแสดงที่มีกระจายอยู่ในแต่ละท้องถิ่นด้วย ก็จะช่วยให้ได้รับประสบการณ์มากขึ้น

คณะผู้เรียบเรียงคาดหวังว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำไปใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะของสถานศึกษาทุกแห่ง ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ มีทักษะ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดไว้

คณะผู้เรียบเรียง



สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑



ดนตรีกับสังคมและวัฒนธรรม๑-๒๒

- องค์ประกอบของดนตรีในสังคมและวัฒนธรรม ๒
- ดนตรีในวัฒนธรรมต่างประเทศ ๘
- เหตุการณ์ประวัติศาสตร์กับการเปลี่ยนแปลงทางดนตรีในประเทศไทย ๑๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒



ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับดนตรีไทย๒๓-๔๖

- เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรีไทย ๒๔
- ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์งานดนตรี ๓๐
- อารมณ์เพลงและความรู้สึกในบทเพลง ๔๒

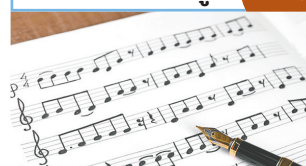
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓



ทักษะดนตรีไทย๔๗-๖๖

- การขับร้องเพลงไทย ๔๘
- การบรรเลงเครื่องดนตรีไทย ๕๐
- หลักการบรรเลงเครื่องดนตรีไทย “ซอฮู้” ๕๖
- บทเพลงไทยสำหรับฝึกปฏิบัติ ๕๘
- การประเมินความสามารถทางดนตรี ๖๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔



ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับดนตรีสากล๖๗-๘๒

- เครื่องหมายและสัญลักษณ์ทางดนตรี ๖๘
- ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานดนตรี ๗๓
- การบรรยายอารมณ์และความรู้สึกในบทเพลง ๗๙

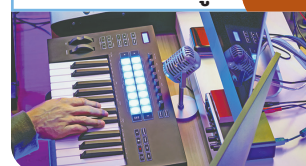
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕



ทักษะดนตรีสากล๘๓-๙๘

- การขับร้องเพลงสากล ๘๔
- การบรรเลงเครื่องดนตรีสากล ๘๗
- การประเมินความสามารถทางดนตรี ๙๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖



อาชีพเกี่ยวกับดนตรี๙๙-๑๑๐

- อาชีพดนตรี ๑๐๐
- บทบาทของดนตรีในธุรกิจบันเทิง ๑๐๕
- บทบาทของดนตรีที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมไทย ๑๐๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับนาฏศิลป์๑๑๑-๑๒๔

- หลักการและวิธีการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ ๑๑๒
- ศิลปะแขนงอื่น ๆ กับการแสดง ๑๑๔
- หลักการวิจารณ์การแสดงนาฏศิลป์ไทย ๑๑๗
- ความสัมพันธ์ของนาฏศิลป์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๑๑๙

การเสดงนาฏคิลป์ไทยมาตรฐาน๑๒๕-๑๔๐

- การฝึกปฏิบัติการแสดงนาฏศิลป์ไทยมาตรฐาน ๑๒๖
- ตัวอย่างการแสดงนาฏศิลป์ไทย ชุด “กฤดาภินิหาร” ๑๒๖
- ตัวอย่างการแสดงนาฏศิลป์ไทย ชุด รำวงมาตรฐาน “เพลงคืนเดือนหงาย” ๑๓๖

การเสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง๑๔๑-๑๕๔

- ความหมายและที่มาของนาฏศิลป์พื้นเมือง ๑๔๒
- ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนาฏศิลป์พื้นเมือง ๑๔๔
- ลักษณะเฉพาะของนาฏศิลป์พื้นเมืองในแต่ละภาค ๑๔๖
- การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองแต่ละภาค ๑๔๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๐

พื้นฐานการละคร ๑๕๙-๑๗๖

- หลักการสร้างสรรค์การแสดงละคร ๑๖๐
- องค์ประกอบของละคร ๑๖๒
- หลักการวิเคราะห์ วิจารณ์การแสดงละคร ๑๖๖
- ความสัมพันธ์ของการละครกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๑๗๑

การแถลงละคร ๑๙/๙-๒๐๒๒

- ละครในยุคนัยต่างๆ ๑๓๔
- การสร้างสรรค์ละครเวที ๑๔๓
- การสร้างสรรค์ละครเวที ๑๔๓

บรรณานุกรม

ഇറക്ക



หน่วยการเรียนรู้ที่

ดนตรีกับสังคม
และวัฒนธรรม

ดนตรีเป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและสังคมของมนุษย์มาตั้งแต่อดีต ทั้งนี้ ดนตรีเป็นเสียงที่เรียบเรียงขึ้นเป็นทำนองที่เชื่อมโยงองค์ประกอบสำคัญเข้าด้วยกัน และมีการสร้างสรรค์เครื่องดนตรีขึ้นเพื่อใช้ถ่ายทอดสิ่งที่ผู้คนในสังคมสรรค์สร้างเป็นบทเพลง ซึ่งในแต่ละชนชาติย่อมมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป ทำให้สามารถแยกแยะได้ว่าเป็นดนตรีของชนชาติใด ขณะเดียวกันงานดนตรีก็เป็นหลักฐานสำคัญอย่างหนึ่งทางด้านประวัติศาสตร์ที่สามารถสะท้อนเรื่องราวที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัยได้

ตัวชี้วัด

- เปรียบเทียบการใช้ของประกอบดนตรี
ที่มาจากวัฒนธรรมต่างกัน
(มฐ. ศ ๒.๑ ม.๒/๑)
- บรรยายบทบาทและอิทธิพลของดนตรี
ในวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ
(มฐ. ศ ๒.๒ ม.๒/๑)
- บรรยายอิทธิพลของวัฒนธรรมและ
เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่มีต่อรูปแบบ
ของดนตรีในประเทศไทย
(มฐ. ศ ๒.๒ ม.๒/๒)

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- องค์ประกอบของดนตรีจากแหล่งวัฒนธรรมต่าง ๆ
- ดนตรีในวัฒนธรรมต่างประเทศ
 - บทบาทของดนตรีในวัฒนธรรม
 - อิทธิพลของดนตรีในวัฒนธรรม
- เหตุการณ์ประวัติศาสตร์กับการเปลี่ยนแปลงทางดนตรีในประเทศไทย
 - การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองกับงานดนตรี
 - การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีกับงานดนตรี

๑. องค์ประกอบของดนตรีในสังคมและวัฒนธรรม

ดนตรีมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวของเสียงที่เรียบเรียงขึ้นเป็นทำนอง การเกิดทำนองเพลงได้ต้องนำองค์ประกอบส่วนย่อยต่าง ๆ มารวมเข้าด้วยกัน ดนตรีของชนชาติต่าง ๆ ทั้งดนตรีไทย ดนตรีจีน ดนตรีอินเดีย ดนตรีเปอร์เซีย และดนตรีตะวันตก ต่างต้องมีส่วนประกอบสำคัญอย่างน้อย ๖ ประการ ที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน ดังนี้

๑.๑ เสียง

เสียงดนตรี (Musical Sound) เป็นสีสนของเสียง (Tone Color) ที่เกิดจากความถี่ของคลื่นเสียง ความดัง-เบา สูง-ต่ำ ความเข้มที่หนาแน่นหรือโปร่งเบา มีระดับความดัง-เบาของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด สีสนของเสียงและระดับเสียงที่แตกต่าง เมื่อเกิดการเคลื่อนที่เป็นลีลาทำนองของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด เช่น เครื่องดนตรีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้



๑.๒ จังหวะ

จังหวะดนตรี (Elements of Rhythm) เป็นส่วนประกอบสำคัญของดนตรี เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้นดนตรีขับเคลื่อนไปอย่างเป็นระบบ จังหวะดนตรีสามารถจำแนกได้ ๓ ประเภท ดังนี้

๑ อัตราจังหวะ (Meter)

คือ อัตราการเคลื่อนที่ของแนวทำนองหรือเสียงในช่วงเวลาหนึ่งที่วางแบบให้มีจุดเน้นที่แน่นอน โดยแบ่งจำนวนเคาะจังหวะหลักออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละเท่า ๆ กัน เช่น กลุ่มละ ๒ เคาะ ๓ เคาะ กำหนดเครื่องหมายกำหนดจังหวะ (Time Signature) ด้วยสัญลักษณ์ที่เป็นตัวเลข ๒ ตัว วางซ้อนกัน โดยวางอยู่หลังกุญแจประจำหลักที่ส่วนต้นของบรรทัดห้าเส้น บรรทัดแรกของเพลง สังเกตได้จากเพลงที่บันทึกด้วยโน้ตสากล

๒ จังหวะ (Rhythm)

คือ กระสวนหรือแบบรูป (Pattern) ของการเคาะจังหวะที่แบ่งซอยจังหวะให้เป็นตามชื่ออัตราจังหวะกำหนดไว้ มีความถี่-ห่างต่างกัน เพื่อให้ตรงตามลีลาของบทเพลง สามารถสังเกตได้จากบทเพลงซึ่งกำหนดชื่อเฉพาะของจังหวะไว้ เช่น จังหวะร่ำว จังหวะวอลตซ์ จังหวะร็อก จังหวะแทงโก จังหวะโซล จังหวะสวิง จังหวะรุมบา

๓ อัตราความเร็ว (Tempo)

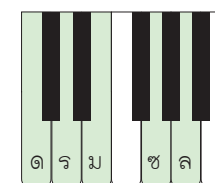
คือ อัตราความเร็วของการดำเนินจังหวะทุกส่วน ทั้งส่วนอัตราจังหวะ ส่วนแบบรูปจังหวะ และส่วนอัตราความเร็วในเพลงสมัยนิยมหรือเพลงป๊อปพิวลาร์ (Popular Music) จะระบุอัตราความเร็วด้วยคำว่า Slow Fast หรือ Quick นำหน้าชื่อลีลา หรือกระบวนแบบของบทเพลง เช่น Slow Tango หมายถึง จังหวะแทงโกอย่างช้า Quick Waltz หมายถึง จังหวะวอลตซ์อย่างรวดเร็ว

๑.๓ ทำนอง

ทำนอง (Melody) เป็นหน่วยเสียงดนตรีต่างระดับ (Pitches) และต่างอัตราความสั้น-ยาวของเสียง (Duration) ที่นำมาร้อยเรียงเข้ากันเป็นวรรคตอนหรือประโยคเพลง มีแนวทำนองหรือลีลาเคลื่อนไหวขึ้น-ลงสลับกัน โดยดำเนินจากหน่วยเสียงหรือคำของทำนองหลายหน่วยเสียงเรียงเป็นวลี วรรคตอน ประโยค และท่อนเพลง ทำนองเพลงมีส่วนประกอบสำคัญ ดังนี้

๑ โหมดเสียง (Mode) และบันไดเสียง (Scale)

คือ เสียงระดับสูง-ต่ำต่าง ๆ ตามระบบโหมดเสียงและบันไดเสียง ซึ่งจะปรากฏในบทเพลง ดังนี้



• เสียงในบันไดเสียงเพนทาโทนิก (Pentatonic Scale)

เมื่อนำมาแต่งทำนองเพลงจะให้ความรู้สึกสบาย กระตุ้นให้อยากขับร้องตามพบได้ในเพลงของประเทศต่างๆ

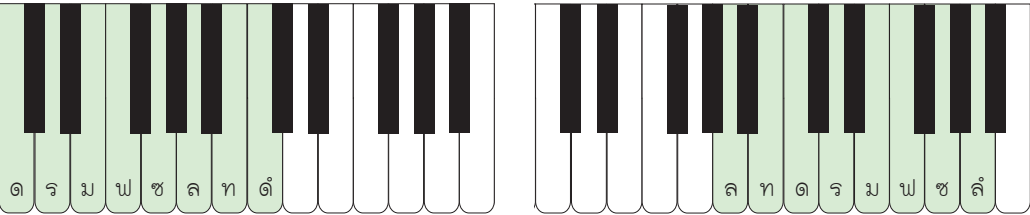
ดนตรีของจีน เมียนมา ไทย อินโดนีเซีย บางชนิดจะมีรูปร่างลักษณะ วิธีการบรรเลงที่ใกล้เคียงกัน

เสียงในบันไดเสียงไดอะทอนิก (Diatonic Scale)

ประกอบไปด้วยเสียง C D E F G A B C (โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โดสูง) ดังนี้

บันไดเสียง**เมเจอร์** (Major Scale) เมื่อนำมาแต่งทำนองเพลงจะให้ความรู้สึกแจ่มใส กึกก้อง ตื่นเต้น

บันไดเสียง**ไมเนอร์** (Minor Scale) เมื่อนำมาแต่งทำนองเพลงจะให้ความรู้สึกโศกเศร้า ห่อเหี่ยว มีดราม่า ลึกลับ



เสียงในบันไดเสียงโครมาติก (Chromatic Scale)

ประกอบไปด้วยเสียง C C# D D# E F F# G G# A A# B C (โด โดชาร์ป เร เรชาร์ป มี ฟา ฟาชาร์ป ซอล ซอลชาร์ป ลา ลาชาร์ป ที โดสูง) เสียงในบันไดเสียงโครมาติก เมื่อนำมาแต่งทำนองเพลงจะให้ความรู้สึกกระด้าง ไม่กลมกล่อม

๒ จังหวะ (Rhythm)

คือ การเรียบเรียงหน่วยเสียงจากหมวดเสียงและบันไดเสียงให้ต่อเนื่อง มีอัตราความสั้น-ยาวของเสียงแตกต่างกัน แต่ต้องอยู่ในกรอบจำนวนจังหวะเคาะหลัก หรืออัตราจังหวะที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ นักประพันธ์เพลงสามารถออกแบบจังหวะได้อย่างหลากหลาย

๓ ทิศทางทำนอง (Melody Direction)

คือ การนำระดับเสียงต่างๆ จากบันไดเสียงหรือโหมดเสียงที่ต้องการมาบรรจุลงที่ตัวโน้ต เพื่อให้เกิดเป็นทำนองที่เคลื่อนที่จากเสียงหนึ่งไปยังเสียงหนึ่ง ร้อยเรียงต่อเนื่องกันไปจนจบวรรคตอน สามารถจำแนกได้ ๓ ลักษณะ ดังนี้

- ทำนอง**เคลื่อนที่ขึ้น**
มีผลทำให้ฟังแล้วเกิด**อารมณ์ที่มีพลัง**
- ทำนอง**เคลื่อนที่ลง**
มีผลทำให้ฟังแล้วเกิด**อารมณ์ผ่อนคลาย**
- ทำนอง**อยู่คงที่**
มีผลทำให้ฟังแล้วเกิด**อารมณ์ติดขัด** แก้ไขด้วยการเอาทำนองเคลื่อนที่ขึ้นหรือเคลื่อนที่ลงมาต่อทำนองอยู่คงที่

๔ ลักษณะการเคลื่อนที่ของระดับเสียงที่อยู่ในทำนอง (Progression)

คือ ระดับเสียงจากอนุกรมเสียงในบันไดเสียง (Scale) และโหมด (Mode) ต่างๆ ที่บรรจุลงและเรียงกันอยู่ในวรรคตอนของบทเพลง โดยจำแนกลักษณะการเคลื่อนที่ออกเป็นคู่ๆ จากโน้ตตัวหนึ่งไปยังโน้ตอีกตัวหนึ่งที่อยู่ถัดไป เรียงไปจนจบวรรคตอน สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

- การเคลื่อนที่**ตามลำดับขั้นเสียงหรือเรียงเสียง** (Conjunct)
จะช่วยให้นักดนตรีบรรเลงเพลงได้ง่ายขึ้น ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกราบรื่นและฟังสบาย เช่น
- การเคลื่อนที่**ข้ามขั้นเสียงหรือเว้นเสียง** (Disjunct)
ทำให้นักดนตรีบรรเลงเพลงได้ยากขึ้น ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกตื่นเต้นและมีพลังมากขึ้น เช่น



๕ ช่วงเสียง (Range)

คือ ความแคบ-กว้าง เรียกว่า “พิสัย” ของทำนอง บทเพลงยังมีช่วงเสียง หรือความแคบ-กว้างมากเท่าใด ยิ่งทำให้นักร้อง นักดนตรีขับร้อง หรือการบรรเลงเพลงนั้นๆ ยากขึ้นตามไปด้วย

๖ รูปร่างทรวดทรง (Melodic Contour)

คือ รูปร่างทรวดทรงของทำนอง สังเกตได้จากการลากเส้นจากหัวของตัวโน้ตตัวเริ่มต้นทำนองในบรรทัดทำเส้น ผ่านไปยังหัวตัวโน้ตตัวอื่นๆ ที่บันทึกเรียงลำดับไปจนถึงหัวตัวโน้ตสุดท้ายที่จบวรรคตอน เส้นที่เกิดขึ้น คือ รูปร่างทรวดทรงของทำนองนั่นเอง

๗ ระดับช่วงเสียง (Vocal Register)

คือ อนุกรมระดับเสียงในทำนองทั้งชุดที่ผู้ประพันธ์เพลงเลือกใช้ให้เหมาะสมกับช่วงเสียงของผู้ขับร้อง หรือเสียงของเครื่องดนตรีที่จะใช้บรรเลง และเนื้อหาสาระที่อยู่ในทำนอง เช่น

- ระดับช่วงเสียงของนักร้องชาย มีระดับต่ำกว่าระดับช่วงเสียงของนักร้องหญิง
- ระดับช่วงเสียงของทำนองที่ใช้พรรณนาเสียงนกร้อง ควรอยู่ในระดับช่วงเสียงสูง

๑.๔ การประสานเสียง

การประสานเสียง (Harmony) เป็นการนำกลุ่มเสียงหลายระดับ ทั้งสูง กลาง ต่ำ และกลุ่มเสียงหลายคุณภาพ เช่น ไส้ ทึบ ทุ้ม แแหลม มาบรรเลงร่วมกัน เพื่อสนับสนุนแนวทำนองหลักของบทเพลงที่เป็นศูนย์กลางของเสียงที่บรรเลงอยู่ ซึ่งจะช่วยให้เสียงบรรเลงน่าสนใจยิ่งขึ้น และทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ ความรู้สึกไปตามกลุ่มเสียงที่ใช้ เช่น ถ้าใช้กลุ่มเสียงกลมกลืน เสียงที่ประสานเสียงจะทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ผ่อนคลาย สงบ และคล้อยตามเสียงบรรเลง ถ้าใช้กลุ่มเสียงกระด้าง เสียงที่ประสานเสียงจะทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์เครียด ไม่สงบ และกระด้าง

๑.๕ เนื้อดนตรี

เนื้อดนตรี (Texture) เกิดจากการบรรเลงดนตรีที่ครบทุกส่วน ทั้งจังหวะ ทำนอง เสียงประสาน และลีลาสอดประสาน ซึ่งทำให้เสียงดนตรีมีความหนาแน่นต่างกัน สามารถแบ่งออกเป็น ๔ ลักษณะ ดังนี้

- ๑ เนื้อดนตรีแบบแนวเดียว (Monophonic)**

คือ เนื้อดนตรีที่เกิดจากการบรรเลงแนวเดียว ไม่ว่าจะบรรเลงคนเดียวหลายคน หรือหลายเครื่องดนตรี
- ๒ เนื้อดนตรีแบบร่วมคอร์ด (Homophonic)**

คือ เนื้อดนตรีที่เกิดจากการบรรเลง ๒ แนว โดยแนวหนึ่งจะเป็นทำนองหลักและอีกแนวหนึ่งเป็นกลุ่มเสียงคอร์ดที่นำมาบรรเลงสนับสนุนในแนวตั้ง
- ๓ เนื้อดนตรีแบบหลายแนว (Polyphonic)**

คือ เนื้อดนตรีที่เกิดจากการนำทำนองสอดประสานมาบรรเลงพร้อมกัน แต่ละทำนองต่างก็มีแนวทางเดินของตน ทั้งนี้ ทุกทำนองสามารถสอดรับกันได้อย่างเหมาะสม โดยมีเสียงประสานแนวตั้งเป็นเสียงเชื่อมโยง
- ๔ เนื้อดนตรีแบบมีจุดรวมหรือลูกตกเดียวกัน (Heterophonic)**

คือ เนื้อดนตรีที่มีทำนองมากกว่า ๒ ทำนองขึ้นไป แนวทำนองต่างๆ จะเกิดการแปรทำนองจากทำนองหลักเดียวกัน และมีการกำหนดจุดนัดพบของแนวทำนองต่างๆ ให้มาตกที่จังหวะเดียวกันและเป็นเสียงเดียวกัน

๑.๖ บันไดเสียง

บันไดเสียง (Scale) เป็นมาตราเสียงดนตรีที่เกี่ยวข้องกับการจัดเรียงอนุกรมของระดับเสียงดนตรีจากเสียงต่ำไต่ขึ้นไปหาระดับเสียงสูงเป็นขั้น ๆ ตามลำดับเหมือนขั้นบันได และอาจมีความห่างของขั้นเสียงไม่เท่ากันก็ได้

บันไดเสียงดนตรีของดนตรีสากลมี ๔ ลักษณะ แต่ละลักษณะจะมีชื่อเรียกเฉพาะ ดังนี้

- ๑ บันไดเสียงเพนทาโทนิก**

คือ บันไดเสียงที่จัดขั้นบันไดเป็น ๕ ขั้น แต่ละขั้นมีชื่อเรียกระดับเสียงและวางระยะห่างระหว่างขั้นเป็น ๑ เสียงเต็ม (Tone) และ ๑ ^๑/_๒ เสียง หรือ ๓ ครึ่งเสียง (3 Semitones) ไว้ ดังนี้

ขั้นที่

:

๑

๒

๓

๔

๕

(๑)

ตัวอย่างตัวโน้ต

:

C

D

E

G

A

(C)

หรือ

:

F

G

A

C

D

(F)

อ่านออกเสียงว่า

:

โด

เร

มี

ซอล

ลา

(โดสูง)

หรือ

:

ฟา

ซอล

ลา

โด

เร

(ฟาสูง)

ระยะห่างระหว่างขั้น

:

T

T

3S

T

3S

[T = ๑ เสียงเต็ม (1 Tone) 3S = ๓ ครึ่งเสียง (3 Semitones) ^ = เสียงสูง]

๒ บันไดเสียงไดอะทอนิก

คือ บันไดเสียงที่จัดขั้นบันไดให้ช่วงทบทหนึ่งๆ มี ๗ ขั้น แต่ละขั้นกำหนดมีชื่อเรียกระดับเสียงและวางระยะห่างระหว่างขั้นบันไดเป็น ๑ เสียงเต็ม (Tone) และครึ่งเสียง (1 Semitone) ไว้ ดังนี้

ขั้นที่

:

๑

๒

๓

๔

๕

๖

๗

(๑)

ตัวอย่างตัวโน้ต

:

C

D

E

F

G

A

B

(C)

อ่านออกเสียงว่า

:

โด

เร

มี

ฟา

ซอล

ลา

ที

(โดสูง)

ระยะห่างระหว่างขั้น

:

T

T

S

T

T

T

S

[T = ๑ เสียงเต็ม (1 Tone) S = ๑ ครึ่งเสียง (1 Semitone) ^ = เสียงสูง]

บันไดเสียงไดอะทอนิกมี ๒ โหมด คือ ไดอะทอนิกโหมดเมเจอร์และไดอะทอนิกโหมดไมเนอร์ แต่ละโหมดจะจัดวางระยะห่างระหว่างขั้นบันไดเป็น ๑ เสียงเต็มและครึ่งเสียงเหมือนกัน แต่อยู่ต่างที่กันในบางขั้นเท่านั้น เช่น โหมดเมเจอร์ตั้งต้นที่เสียง “โด” ส่วนโหมดไมเนอร์ตั้งต้นที่เสียง “ลา”

๓ บันไดเสียงโครมาติก

คือ บันไดเสียงที่จัดขั้นบันไดให้ช่วงทบทหนึ่งๆ มี ๑๒ ขั้น ให้แต่ละขั้นห่างกัน ๑ ครึ่งเสียง (1 Semitone) ทุกๆ ขั้น โดยกำหนดชื่อระดับเสียงประจำขั้น ดังนี้

ขั้นที่

:

๑

๒

๓

๔

๕

๖

๗

๘

๙

๑๐

๑๑

๑๒

(๑)

ตัวอย่างตัวโน้ต

:

C

C#

D

D#

E

F

F#

G

G#

A

A#

B

C

หรือ

:

C

D♭

D

E♭

E

F

G♭

G

A♭

A

B♭

B

C

หมายเหตุ : เครื่องหมาย # เรียกว่า “ชาร์ป (Sharp)” ใช้แปลงเสียงที่มีเครื่องหมายนี้ติดอยู่ให้สูงขึ้นกว่าเสียงปกติอีก “ครึ่งเสียง (1 Semitone)”

เครื่องหมาย ♭ เรียกว่า “แฟล็ต (Flat)” ใช้แปลงเสียงที่มีเครื่องหมายนี้ติดอยู่ให้ต่ำลงกว่าเสียงปกติอีก “ครึ่งเสียง”

๔ บันไดเสียงโซลโทน

คือ บันไดเสียงที่จัดขั้นบันไดให้ช่วงทบทหนึ่งๆ มี ๖ ขั้น แต่ละขั้นมีระยะห่างเท่ากัน เช่น

ขั้นที่

:

๑

๒

๓

๔

๕

๖

(๑)

ตัวอย่างตัวโน้ต

:

C

D

E

F#

G#

A#

(C)

ระยะห่างระหว่างขั้น

:

T

T

T

T

T

T

๒. ดนตรีในวัฒนธรรมต่างประเทศ

๒.๑ ดนตรีในวัฒนธรรมของประเทศอินเดีย

ประเทศอินเดียมีพื้นที่กว้างใหญ่ เป็นแหล่งอารยธรรมที่มีอิทธิพลแพร่กระจายไปยังดินแดนต่าง ๆ ของทวีปเอเชียและที่อื่น ๆ ของโลก สำหรับประเทศไทยได้รับแนวคิดและแนวปฏิบัติด้านศาสนาและวัฒนธรรมของอินเดียมาเป็นฐานรากของวัฒนธรรมไทยจำนวนมาก เพราะในอดีตมีการเผยแผ่ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู พระพุทธศาสนา ภาษาบาลี สันสกฤต ทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างแนวความคิด ความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพระพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากดนตรีไทยที่มีระบบความเชื่อเรื่องเทพเจ้าแห่งดนตรีตามแบบอย่างของอินเดีย แม้ว่ารูปแบบของดนตรีไทยจะมีความแตกต่างกับดนตรีอินเดียก็ตาม แต่ความเชื่อและแนวคิดก็สามารถสอดรับกันได้

การที่ประเทศอินเดียมีอาณาเขตกว้างใหญ่ มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรมของอินเดียจึงมีความแตกต่างหลากหลายตามไปด้วย ด้านวัฒนธรรมดนตรีในพื้นที่ทางตอนเหนือจะเป็นกลุ่มวัฒนธรรมดนตรี “ฮินดูสถานสังคีต” (Hindustani Music) ดนตรีลักษณะนี้ได้รับอิทธิพลมาจากดนตรีทางใต้และดนตรีของชาวอาหรับที่เข้าไปมีอิทธิพลและครอบครองอินเดีย ส่วนทางตอนใต้เป็นดนตรีอินเดียดั้งเดิม เรียกดนตรีในกลุ่มวัฒนธรรมนี้ว่า “กรนาฏกสังคีต” (Carnatic Music)



วงดนตรีอินเดียบรรเลงเพลงประเภท “คณะ” ที่ชาวอินเดียเชื่อว่าเป็นเพลงที่มนุษย์โลกได้สร้างสรรค์ขึ้นเอง

ดนตรีของอินเดียจะสัมพันธ์กับเทพเจ้า ตามรากฐานและแนวคิดที่เกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยเฉพาะจากคัมภีร์พระเวท ความสำคัญของดนตรีอยู่ที่ทำนอง บันไดเสียง จังหวะ และเสียงหนัก-เบา บทบาทของดนตรีจะมีความสำคัญต่อ “การบวงสรวงเทพเจ้า” โดยชาวอินเดียมีความเชื่อว่าเสียงดนตรีสามารถใช้สื่อสารกับเทพเจ้าได้ และในขณะเดียวกัน ดนตรียังมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คน ทั้งใช้บรรเลงในงานพิธีกรรมต่าง ๆ ทางสังคม และใช้สร้างความรื่นเริงในลักษณะต่าง ๆ

พัฒนาการของดนตรีอินเดียนอกจากความศรัทธาต่อเทพเจ้าแล้ว ดนตรีอินเดียยังได้รับการสนับสนุนจากพระมหากษัตริย์ นักปราชญ์ และศิลปินที่มีชื่อเสียงเป็นจำนวนมาก

โดยช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๒ พระภรตมุนิได้ประพันธ์คัมภีร์นาฏยศาสตร์ว่าด้วยตำรารำละครจำนวน ๓๖ บท โดยมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับดนตรี ๖ บท ซึ่งกล่าวถึงการจำแนกกลุ่มเครื่องดนตรีไว้ ๔ กลุ่ม และกล่าวถึงเรื่องลักษณะของเพลง ๒ ประเภท คือ

เพลงประเภทคัณธรรวะ เป็นเพลงที่เทพเจ้ามอบให้แก่มวลมนุษย์

เพลงประเภทคณะ เป็นเพลงที่มนุษย์โลกได้สร้างสรรค์ขึ้นเอง

รูปแบบของดนตรีอินเดีย นอกจากจะพัฒนาในวงวัฒนธรรมของตนแล้ว ยังรับเอาวัฒนธรรมอิสลามและตะวันตกเข้ามาผสมผสาน ทำให้ดนตรีและเพลงของอินเดียมีความหลากหลาย

เครื่องดนตรีของอินเดีย นอกจากมีใช้ในอินเดียแล้ว บางชนิดก็แพร่กระจายไปยังประเทศเนปาล ประเทศเมียนมา ประเทศไทย ประเทศกัมพูชา ฯลฯ

เครื่องดนตรีอินเดียที่ควรรู้จัก เช่น

ตั้งบุรา

เป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทในการสร้างเสียงเครือ ที่เรียกกันว่า “เสียงโดรน” (Drone) เสียงของตั้งบุราจะช่วยให้นักดนตรีคนอื่น ๆ ที่ร่วมบรรเลงทราบตำแหน่งจังหวะของเพลง ศิลปินอินเดียมีความเชื่อว่าเสียงของตั้งบุราจะช่วยสื่อสารระหว่างมนุษย์กับเทพเจ้า

เซห์ใน

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าที่ได้รับอิทธิพลจากอาหรับ มีลักษณะเป็นเป่ลิ้นคู่ ลำโพงทำด้วยโลหะ มีรูเปิด-ปิดนิ้ว เพื่อเปลี่ยนระดับเสียงไปตามทำนองเพลง

สารังคี

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายที่ใช้การสืมีสะพาน หรือหย่องเป็นตำแหน่งให้ศิลปินใช้วางนิ้วกดสาย นิยมนำมาใช้บรรเลงประกอบการขับร้อง

ลิตาร

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายใช้ดีด แต่เดิมลิตารมีสายจำนวน ๓ สาย ต่อมาได้พัฒนาให้มีจำนวนสายเพิ่มเป็น ๒๐ สาย ส่วนการจัดเรียงสายมีทั้งด้านบนและด้านล่างของตัวเครื่องดนตรี

ตับลา

เป็นเครื่องดนตรีประเภทกลอง มีเสียงดังไพเราะ ศิลปินต้องใช้เทคนิคในการตีเพื่อให้เกิดเสียงในลักษณะต่าง ๆ ตับลาลำดับหนึ่งมีกลอง ๒ ใบ กลองใบเล็กอยู่ด้านขวาของผู้ตี ทำจากไม้กลองใบใหญ่อยู่ด้านซ้าย ทำจากโลหะให้เสียงทุ้มต่ำ



ลิตาร เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายทำให้เกิดเสียงด้วยวิธีการดีด

๒.๒ ดนตรีในวัฒนธรรมของประเทศจีน



กูเจิง เครื่องดนตรีประเภทดีด ที่มีน้ำเสียงไพเราะน่าฟัง

ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล มีพลเมืองจำนวนมาก หลากหลายชาติพันธุ์ มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของโลก โดยชาวจีนได้ส่งสมวัฒนธรรมของตนมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน รวมถึงวัฒนธรรมทางด้านดนตรีด้วย

ดนตรีของชาวจีนมีทั้งที่เป็นของราชสำนักและของราษฎรทั่วไป สำหรับดนตรีของราชสำนัก จักรพรรดิจีนทุกราชวงศ์ให้การสนับสนุน รวมทั้งชนชั้นสูงต่างมีค่านิยมในการศึกษาและบรรเลงดนตรี

นอกจากนี้ ลัทธิขงจื้อซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อสังคมจีน ก็ให้ความสำคัญอย่างสูงกับดนตรี โดยมีการนำดนตรีมาบรรเลงประกอบพิธีกรรมของราชสำนักและพิธีสำคัญๆ หรือใช้ประกอบพิธีกรรมบวงสรวงเซ่นไหว้เทพยดาฟ้าดินตามลัทธิความเชื่อ

ประเภทของเครื่องดนตรีจีน จัดแบ่งออกเป็น ๘ หมวดหมู่ตามวัสดุ อุปกรณ์ที่นำมาใช้ทำเครื่องดนตรี คือ โลหะ หิน ไม้ ดิน หนัง ไม้ไผ่ น้ำเต้า และไหม

เครื่องดนตรีจีนที่ควรรู้จัก เช่น

กูเจิงหรือเจิ้ง

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีด ลำตัวหรือกล่องเสียงทำด้วยไม้ มีนมพาดสายตามจำนวนสายแต่เดิมกูเจิงมีสาย ๑๒ สาย แต่ในปัจจุบันได้พัฒนาขึ้นจนมี ๑๖ สาย มีระดับเสียง ๓ ช่วงทาบ เป็นเครื่องดนตรีโบราณที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฉิน สามารถใช้บรรเลงเดี่ยว บรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ หรือบรรเลงร่วมกับการขับร้องก็ได้



หยางฉิน มีลักษณะคล้ายขิมของไทย

หยางฉิน

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย รูปร่างประกอบด้วยกล่องเสียง มีหลักหรือหย่องรองรับสายคันตามขวาง ๔ แถว หยางฉินเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับอิทธิพลมาจากอาหรับ แต่ได้พัฒนารูปร่างและระบบเสียงตามแบบจีน ใช้ตีประกอบการแสดงอุปรากรร่วมกับวงเครื่องสาย ประเทศไทยจะเรียกหยางฉินว่า “ขิม” และรู้จักมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ดังปรากฏในชื่อ “เพลงจีนขิม”

ผู่ผู่

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายของจีนที่รู้จักกันทั่วไป และยังแพร่กระจายไปสู่ดินแดนประเทศเวียดนาม ประเทศเกาหลี ประเทศมองโกเลียด้วย ผู่ผู่มีรูปร่างคล้ายพิณ มี ๔ สาย มีนม ๑๖ นม ใช้บรรเลงเดี่ยวหรือบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ



ผู่ผู่ เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายของจีน มีรูปร่างคล้ายพิณ ใช้บรรเลงเดี่ยวหรือร่วมกับเครื่องดนตรีอื่นๆ

ลู่ฉาน่า

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเป่าชนิดลิ้นคู่หรือประเภทปี่ ส่วนประกอบด้วยเลาที่ทำจากไม้และส่วนลำโพงที่ทำจากโลหะ บนเลาเป่าเจาะรูสำหรับเปิด-ปิด เพื่อบังคับระดับเสียงทั้งสิ้น ๘ รู เป็นรูสำหรับนิ้วค้ำ ๑ รู รูสำหรับบังคับระดับเสียง ๗ รู ลู่ฉาน่ามีเสียงที่ดังฟังชัด มีบทบาทในการแสดงอุปรากรจีน และยังนิยมนำมาใช้บรรเลงเดี่ยวและบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ ในขบวนแห่ต่างๆ

๒.๓ ดนตรีในวัฒนธรรมของประเทศกัมพูชา

ประเทศกัมพูชาเป็นประเทศหนึ่งในดินแดนสุวรรณภูมิที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาอย่างยาวนาน ความเจริญทางสังคมและวัฒนธรรมส่วนใหญ่ได้รับมาจากอินเดีย โดยเฉพาะทางด้านศาสนา ความยิ่งใหญ่ของกัมพูชาในอดีตสามารถดูได้จากวัฒนธรรมของอาณาจักรฟูนันและอาณาจักรเจนละ รวมทั้งความยิ่งใหญ่ของเมืองพระนคร ซึ่งมีนครวัดเป็นศูนย์กลาง ตลอดจนหลักฐานทางด้านศิลปะ ปราสาทหิน โบราณสถาน และคติความเชื่อต่าง ๆ

สำหรับดนตรีของกัมพูชามีบทบาทเด่นในฐานะที่นำมาใช้ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ พิธีกรรมทางศาสนา สร้างความบันเทิง และใช้บรรเลงประกอบการแสดงโขนหนังใหญ่ ละคร และพ็อนรำ นอกจากนี้ ภาคเหนือของกัมพูชามีพื้นที่ติดกับประเทศลาว และภาคตะวันตกเฉียงเหนือติดกับประเทศไทย ดนตรีของประเทศกัมพูชาในพื้นที่นี้ จึงมีการใช้แคน และมีการแสดงหมอลำด้วย



ดนตรีของกัมพูชาจะมีความเป็นเอกลักษณ์และนิยมใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา

ประเภทของวงดนตรีกัมพูชา เช่น วงพินเปียต เป็นวงดนตรีพิธีกรรมที่ใช้ทั้งในราชสำนัก ในวัด ในงานพิธีกรรมทั่วไป วงอาร์ก เป็นวงดนตรีที่ใช้ประกอบในงานพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อทาง วิทยุญาณ วงการร์ นิยมใช้บรรเลงในงานมงคลสมรส และวงมโหรี วงอาโย วงเจียงจเปย ใช้สำหรับงาน รื่นเริงบันเทิงทั่วไป

อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นปัจจัยที่เป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมดนตรีกัมพูชา บรรดาเครื่องดนตรีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์-ฮินดูก็ถูกนำมาใช้ในงานพิธีกรรมทางศาสนาของ กัมพูชาด้วย เช่น สังข์ กลอง

เครื่องดนตรีกัมพูชาที่ควรรู้จัก เช่น

กระแสมุยหรือพินน้ำเต้า

ปลายด้านหนึ่งจะติดกลองเสียงหรือกะโหลก ที่ทำจากผลน้ำเต้าผ่าครึ่ง ถัดจากกะโหลกไปด้าน บนมีลูกบิด ส่วนปลายอีกด้านของคันพินมีการ เจาะเดือยสำหรับขึงสายพิน ๑ สาย เชื่อมกับลูกบิด การบังคับเสียงของกระแสมุยทำได้โดยการควบคุม การเปิด-ปิดของกะโหลกพินที่ต้องแนบกับระดับ หน้าอกขณะดีดให้สัมพันธ์กับจังหวะ

เปียออหรือป้อ

ตัวปี (เลา) ทำจากไม้รวกปล้องเดียว ไม่มีข้อ เจาะรูสำหรับเปิด-ปิด นิ้วเรียงตามลำดับด้านหน้า ๗ รู และมีนิ้วค้ำด้านหลัง ๑ รู เช่นเดียวกับขลุ่ย ส่วนที่เป็นลิ้นทำด้วยไม้ฮ้อ เหลาจนบางลงและบีบ ให้แบนประกบกันในลักษณะของลิ้นแฝด แต่อีก ด้านหนึ่งยังมีลักษณะกลมอยู่เพื่อให้สอดเข้ากับ ตัวของปีได้ เสียงของเปียอมีลักษณะแหบทุ้มและ กังวาน

๒.๔ ดนตรีในวัฒนธรรมของประเทศเวียดนาม

ดนตรีของประเทศเวียดนามที่มีชื่อเสียงได้รับการกล่าวถึง เป็นผลงานนับตั้งแต่ ยุคสำริด คือ การสร้างกลองโลหะสำริดขนาดใหญ่ ที่เรียกว่า

“มโหระทึก” ใช้ในพิธีกรรมทางการเกษตร โดยเฉพาะ

ในพิธีขอฝน และใช้ในการตีบอกสัญญาณในการ สู้รบ ต่อมาการทำมโหระทึกได้แพร่กระจายไปยัง ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศจีน

ดนตรีของเวียดนาม จัดแบ่งเครื่องดนตรีออกเป็น ๘ ประเภท คือ หิน โลหะ เส้นใยไหม ไม้ไผ่ ไม้เนื้อแข็ง หนังสัตว์ น้ำเต้า และดินเผา มีลักษณะ คล้ายกับเครื่องดนตรีของจีน เนื่องจากได้รับอิทธิพล มาจากวัฒนธรรมของจีน



กลองมโหระทึก วัฒนธรรมดงเซิน ประเทศเวียดนาม สร้างขึ้นตั้งแต่ยุคสำริด

เครื่องดนตรีเวียดนามที่ควรรู้จัก เช่น

ด้านจิง

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเคาะที่ทำเน็ดจากแถบ ที่ราบสูงตอนกลางของเวียดนาม ประกอบด้วยท่อไม้ไผ่ ผูกโยงเรียงลำดับจากเล็กไปใหญ่ ไม้ตีทำจากไม้ไผ่เหลา มีสองหัว หุ้มปลายไม้ด้วยแผ่นยางรัดหรือผ้าหนา ตีด้วย เทคนิคต่างๆ เช่น สลับมือ ตีรัว ตีสะบัด สามารถบรรเลงได้ ทั้งเดี่ยวและร่วมกับวงดุริยางค์ของเวียดนาม

ด้านเป๋ว

เป็นเครื่องดนตรีที่มีสายเดี่ยว ซึ่งถูกตรึงด้วยตะปู ผู้บรรเลง จะใช้มือซ้ายจับคันทันโยกเพื่อปรับความหย่อน-ตึงของสาย ส่วนมือขวา ดีดที่สายเพื่อให้เกิดเสียง เป็นการบรรเลงแบบคอร์ดเดี่ยวและ ต้องใช้การปรับสายเพื่อเปลี่ยนระดับเสียงอยู่ตลอดเวลา

ด้านหญิ

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย (เครื่องสี) มีเสียงสูง-ต่ำ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ประกอบด้วยสาย ๒ สาย ที่ทำจากไหมถัก ซึ่งบนกลองเสียงที่มีลักษณะยาว ทำมาจากหนัง ปัจจุบันปรับเปลี่ยน วัสดุของสายเป็นลวดและกลองเสียงเป็นไม้ การเล่นจะวางไว้บนเข่า ของนักดนตรี

ซ้าวจู้ก

เป็นขลุ่ยไม้ไผ่ที่ใช้เป่าด้านข้าง เจาะรูเสียงบังคับ ๖ รู ส่วนรูนิ้วค้ำ มีการเจาะบ้างในบางพื้นที่ ให้เสียงแหลมเล็ก นุ่มนวล สามารถเลียนเสียง ของนกได้ ใช้บรรเลงเดี่ยวและร่วมวงดนตรีต่างๆ ทั้งวงดนตรีราชสำนัก และวงดนตรีประกอบการแสดง

ด้านจาง

เป็นพินเวียดนาม ลักษณะคล้ายกุ้เจิงของจีน มีการปรับเปลี่ยน โครงสร้างของตัวเครื่องและจำนวนสายในช่วงศตวรรษที่ ๑๔ จนมาเป็น รูปแบบที่ลงตัวในปัจจุบัน มีสาย ๑๗ สาย นมของพินสามารถปรับเลื่อนได้ ตามโหมดเพลงที่บรรเลง ปัจจุบันเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับความนิยมในประเทศเวียดนาม



ด้านจิงหรือจิง (Dan tru'ng) เป็นเครื่องดนตรีไม้ไผ่จาก เวียดนามชนิดหนึ่งที่มีลักษณะ คล้ายโปงลาง

เกร็ดศิลป์

ดนตรีเวียดนามกับดนตรีตะวันตก

ดนตรีของเวียดนามมีการนำเครื่องดนตรีต่างๆ มาประสมวงบรรเลงแตกต่างกันไปตามแต่ละวัฒนธรรมและ ท้องถิ่น รวมทั้งเมื่อครั้งที่ประเทศฝรั่งเศสเข้าปกครองประเทศเวียดนามในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ประเทศ เวียดนามก็รับอิทธิพลของเครื่องดนตรีตะวันตกมาใช้ด้วย ซึ่งในปัจจุบันมีการจัดโครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ระหว่างเวียดนาม-ฝรั่งเศสอยู่เสมอ เช่น การจัดการแสดงหุ่นกระบอกน้ำและดนตรีพื้นเมืองของเวียดนาม ในหัวข้อ “เรื่องราวชนบท” ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส โครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมดนตรีเวียดนาม-ฝรั่งเศส ณ เมืองดานัง ประเทศเวียดนาม

๒.๕ ดนตรีในวัฒนธรรมของประเทศเมียนมา

ประเทศเมียนมามีพื้นที่ติดต่อกับประเทศไทยเป็นแนวยาวทางภาคตะวันตก เป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพราะประกอบไปด้วยวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น พม่า มอญ กะเหรี่ยง ไทใหญ่ รวมทั้งกลุ่มวัฒนธรรมของชนชาติอื่น ๆ อีกด้วย

วัฒนธรรมดนตรีของเมียนมา มีทั้งดนตรีแบบแผนที่เป็นของราชสำนัก ดนตรีของราษฎร และดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ บทบาทของดนตรีจะถูกนำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อความรื่นเริง ตลอดจนใช้ประกอบการแสดงด้วย วงดนตรีที่สำคัญ คือ วงชายวายหรือไซ่ง์ไว้ง์ เป็นวงดนตรีแบบแผนที่รู้จักกันทั่วไป และถือว่าเป็นวงดนตรีประจำชาติอีกด้วย วงชายวายจะใช้บรรเลงในงานพิธีของทางราชการ งานต้อนรับอาคันตุกะของรัฐบาล งานที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนใช้ในงานพิธีกรรมของราษฎรด้วย ดนตรีของเมียนมาได้ถูกพัฒนาขึ้นมาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นดนตรีของราชสำนัก ประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีหลายชนิด ซึ่งแต่ละชนิดมีการแกะสลักปิดทอง ประดับประดาด้วยกระจกสีต่าง ๆ อย่างสวยงาม

เครื่องดนตรีของเมียนมาที่ควรรู้จัก เช่น

มองไซ่ง์

มีลักษณะเหมือนฆ้องของประเทศไทย จุดกำเนิดเสียงอยู่ที่การนำเอา “ลูกโหม่ง” ที่ชาวเมียนมาเรียกว่า “มอง” ซึ่งเป็นโลหะทองเหลืองที่ตีขึ้นรูปให้กลมและแบนบางอย่างลาด มีปุ่มนูนขึ้นเป็นจุดกระทบตรงกลางมาประกอบติดกันเป็นจำนวน ๓ รวง จากนั้นนำไปร้อยเชือกผูกไว้ในรางไม้ ซึ่งชาวเมียนมาเรียกว่า “ซาย” สำหรับใช้ไม้ตี มองไซ่ง์หนึ่งชุดจะมีลูกโหม่งจำนวนทั้งหมด ๑๗-๑๘ ลูก ไล่เรียงขนาดจากใหญ่ไปหาเล็ก จัดเป็นเครื่องดนตรีที่นิยมนำมาใช้ในวงชายวายของเมียนมา



ซอองเกาะ เป็นพิณพม่าที่มีความสวยงามและถือเป็นเครื่องดนตรีของราชสำนักและชนชั้นสูง

ปีเน

เป็นปีที่มัลโพง กำพวดปีและลั่นปีทำด้วยใบตาล เล่าปีมีรู ๗ รู สำหรับเปลี่ยนระดับเสียง ปีเนมีอยู่ด้วยกันหลายขนาด ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่

ซอองเกาะ

เป็นพิณพม่าที่มีความสวยงาม เป็นเอกลักษณ์ของดนตรีเมียนมา เป็นเครื่องดนตรีของราชสำนักและชนชั้นสูง ศิลปะการเล่นซอองเกาะได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง เดิมซอองเกาะมีสายเพียง ๓ สาย แต่นักดนตรีเมียนมาได้เพิ่มเป็น ๑๖ สาย ดังที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน ซอองเกาะเป็นเครื่องดนตรีที่นิยมนำมาบรรเลงในงานสำคัญต่าง ๆ ของทางการ สามารถนำมาใช้ในการบรรเลงเดี่ยวและบรรเลงประกอบการขับร้อง

๒.๖ ดนตรีในวัฒนธรรมของประเทศอินโดนีเซีย

ประเทศอินโดนีเซีย หรือ “ชวา” เป็นประเทศหมู่เกาะขนาดใหญ่ที่สุดในโลก วัฒนธรรมของอินโดนีเซียมาจากการผสมผสานอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู พระพุทธศาสนาจากประเทศอินเดีย ศาสนาอิสลามจากตะวันออกกลาง และศาสนาคริสต์จากยุโรป ในขณะที่ผู้คนตามเกาะต่าง ๆ ยังคงยึดถือขนบธรรมเนียม ความเชื่อ และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของตนอยู่



ซารน เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี ซึ่งใช้เป็นหลักในวงดนตรีขนาดใหญ่ของประเทศอินโดนีเซีย

ประเทศอินโดนีเซียได้รับอิทธิพลเครื่องดนตรีสำริดมาจากวัฒนธรรมดงเซินของประเทศเวียดนาม ซึ่งนอกจากมโหรีทีกแล้วก็มีการสร้างฆ้อง แผ่นตีสำริดขนาดต่าง ๆ สำหรับใช้เป็นเครื่องตี รวมทั้งมีการสร้างเครื่องดนตรีอื่น ๆ อีกหลายชนิด และสามารถนำมาประสมวงเป็นวงดนตรีขนาดใหญ่ได้ เรียกว่า “วงกาเมลัน” หมายถึง การบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีเป็นหลัก ทั้งเครื่องดนตรีที่ทำด้วยโลหะและเครื่องดนตรีที่ทำด้วยไม้ บทบาทของวงกาเมลันจะใช้ในการประกอบพิธีกรรม การแสดงละคร และกิจกรรมรื่นเริงในงานเทศกาลต่าง ๆ

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีอินโดนีเซียกับดนตรีไทย มีปรากฏมาตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยประเทศไทยได้นำเอาปี่ชวา กลองแขกมาบรรเลงในการร่ำอาวูร ใช้บรรเลงในขบวนแห่พยุหยาตรา มีการนำวรรณกรรมของชวามาแต่งเป็นบทละครเรื่องอิเหนาและเรื่องดาหลัง ใช้สำหรับแสดงละครใน มีการนำกลองแขกของชวามาตีเข้ากับปี่ชวา และในสมัยรัตนโกสินทร์ หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ยังได้นำเครื่องดนตรีอังกะลุงเข้ามาในประเทศไทย และมีการแต่งเพลงไทยให้มีสำเนียงชวา สำหรับใช้ในการบรรเลงอังกะลุงอีกด้วย

เครื่องดนตรีอินโดนีเซียที่ควรรู้จัก เช่น

รือบบั

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายที่ใช้คันชักอิสระ โดยทั่วไปมี ๒ สาย บางถิ่นมี ๓ สาย รูปร่างของรือบบัมีลักษณะคล้ายกับซอสามสายของไทย ใช้บรรเลงเดี่ยวและบรรเลงประกอบการขับร้องทั้งในวงกาเมลันและในวงดนตรีของชาวบ้านทั่วไป

ซารน

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี มีแผ่นโลหะจำนวน ๕-๗ ชิ้น มีลักษณะคล้ายกับแผ่นระนาดเหล็กของไทย ตั้งเรียงโดยมีหลักโลหะปักหัว-ท้าย มีรางทำด้วยไม้ เพื่อเป็นกล่องเสียง ใช้ไม้ตีที่ทำด้วยเขาควาย

ซูลิง

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า ทำด้วยไม้ไผ่ มีลักษณะคล้ายกับขลุ่ย มีหลายขนาด ให้เสียงที่ไพเราะ ใช้ประสมในวงกาเมลัน บรรเลงประกอบการขับร้องและในกิจกรรมต่างๆ

เซรุโน

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าที่มีลิ้นคู่ มีก้นพวยสำหรับเสียบเข้ากับเลา ที่เลามีรูเปิด-ปิดเสียง ส่วนปลายเป็นปากลำโพง มีทั้งที่ทำด้วยไม้และโลหะ มีหลายขนาด ใช้ประสมในวงฆ้องกลอง นิยมบรรเลงประกอบพิธีกรรมและประกอบการแสดงบั้งไฟจิ้งจอก ซึ่งเป็นศิลปะการต่อสู้ของอินโดนีเซีย

กิจกรรม ศิลปปฏิบัติ

แบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๕ คน จัดนิทรรศการเกี่ยวกับวัฒนธรรมดนตรีของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเลือกมากลุ่มละ ๑ ประเทศ แล้วพูดนำเสนอให้เพื่อนและครูฟังถึงประเด็นสำคัญของนิทรรศการ

๓. เหตุการณ์ประวัติศาสตร์กับการเปลี่ยนแปลงทางดนตรีในประเทศไทย

ดนตรีเป็นศิลปะของมนุษยชาติที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดทางวัฒนธรรมของแต่ละวัฒนธรรม จึงย่อมมีการผสมผสาน ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ซึ่งปัจจัยสำคัญ ๒ ประการที่มีอิทธิพลต่องานดนตรีของประเทศไทย คือ

๓.๑ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองกับงานดนตรี

การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง มีอิทธิพลต่องานดนตรีของประเทศไทยในหลายยุคสมัย ทั้งโดยเปลี่ยนจากพื้นฐานของตนเองและรับแนวคิดจากวัฒนธรรมภายนอก

๑ ช่วงปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ประเทศไทยได้รับแนวคิดการมีเพลงเกียรติยศสำหรับสถาบัน หรือบุคคลสำคัญของชาติจากชาวตะวันตก กล่าวคือ ประเทศที่มีพระมหากษัตริย์ก็ต้องมีเพลงสำหรับพระมหากษัตริย์ ส่งผลทำให้เกิดเพลงเกียรติยศขึ้นมาหลายเพลง เช่น เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงมหาชัย เพลงมหาฤกษ์

สำหรับที่มาของเพลงสรรเสริญพระบารมี เกิดจากเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) เสด็จประพาสเกาะชวา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๔ ขณะที่ประทับประเทศสิงคโปร์ วงดุริยางค์ของอังกฤษต้องการบรรเลงเพลงเกียรติยศเพื่อรับเสด็จ ในสมัยนั้นประเทศไทยยังไม่มีเพลงเกียรติยศ จึงใช้เพลง “God Save the Queen” ซึ่งเป็นเพลงเกียรติยศของอังกฤษบรรเลงรับเสด็จแทน

เมื่อเสด็จไปยังเมืองปัตตาเวีย ประเทศอินโดนีเซีย ชาวฮอลันดาก็ได้สอบถามถึงเพลงประจำพระองค์ เพื่อจะได้นำไปบรรเลงรับเสด็จเช่นเดียวกัน เมื่อเสด็จนิวัตประเทศไทย จึงโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินการให้มีเพลงเกียรติยศสำหรับกษัตริย์ ซึ่งครูดนตรีไทยได้เลือกเพลงบุหลันลอยเลื่อนในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ ๒) มาปรับปรุงเป็นเพลงสรรเสริญพระบารมี แต่ท่วงทำนองจังหวะยังไม่เหมาะสมกับการใช้เครื่องดนตรีสากล บรรเลงในเวลาต่อมาจึงโปรดเกล้าฯ ให้นำทำนองเพลงที่ครูดนตรีชาวฮอลันดาเป็นผู้แต่งมาใช้

ส่วนเนื้อร้องเป็นบทพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ซึ่งภายหลังพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) ทรงปรับคำบางแห่งให้สอดคล้องกัน ดังเนื้อเพลงที่ใช้ร้องกันอยู่ในปัจจุบัน

สำหรับเพลงมหาชัย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทรงพระนิพนธ์ขึ้นเพื่อใช้เป็นเพลงเกียรติยศของประธานในพิธีที่เป็นพระบรมวงศ์ เช่น สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ส่วนเพลงมหาฤกษ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตทรงนำทำนองของเก่าครั้งสมัยอยุธยามาทรงพระนิพนธ์ให้เป็นทำนองอย่างเพลงฝรั่ง ใช้ในโอกาสที่เกี่ยวกับฤกษ์พิธี หรือช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดของงาน รวมทั้งใช้บรรเลงต้อนรับประธานในพิธีที่มีได้เป็นพระบรมวงศานุวงศ์



พิธีสวนสนามของทหารมหารักษาพระองค์ มีการบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี เพื่อรับเสด็จและส่งเสด็จพระมหากษัตริย์



ปัจจุบันนิยมบรรเลงเพลงมหาฤกษ์ (เพลงมหาฤกษ์ทางฝรั่ง) ในช่วงเวลาที่ถือเป็นฤกษ์ หรือในการเปิดงานที่เป็นพิธีต่างๆ

๒ ช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้มีการใช้เพลงชาติฉบับที่พระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยะกร) ประพันธ์ทำนอง และขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์) ประพันธ์เนื้อเพลง แต่ใช้เป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ อย่างไม่เป็นทางการ

ใน พ.ศ. ๒๔๗๗ รัฐบาลได้จัดประกวดเนื้อร้องเพลงชาติขึ้นใหม่ ผลปรากฏว่าเนื้อร้องของ ขุนวิจิตรมาตรา ยังคงได้รับการรับรองให้ใช้ต่อไป แต่มีการเพิ่มเนื้อร้องของนายฉันทน์ ขาววิไล ต่อท้ายเข้ามาอีก ๒ บท ทำให้เนื้อร้องเพลงชาติยาวมาก

เมื่อมีการเปลี่ยนชื่อประเทศจากสยามมาเป็นไทย ใน พ.ศ. ๒๔๘๒ ทางราชการจึงเลือกใช้ทำนอง เพลงเดิมของพระเจนดุริยางค์ ส่วนเนื้อเพลงได้เปิดให้มีการประกวด ผลปรากฏว่าเนื้อเพลงของ พันเอก หลวงสารานุประพันธ์ (นวล ปาจิณพยัคฆ์) ซึ่งแต่งในนามของกองทัพบกได้รับคัดเลือกและนำมาใช้เป็นทางการ นับตั้งแต่วันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ เป็นต้นมา

๓ ช่วงสมัยรัฐธรรมนูญ

การเมืองของประเทศไทยหลัง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา รัฐบาลมีความต้องการจะพัฒนาประเทศ ให้มีความทันสมัยเหมือนอย่างตะวันตก รวมทั้งต้องการปลูกฝังให้คนไทยมีความคิดแบบชาตินิยม จึงพยายามกำหนดวัฒนธรรมใหม่ให้คนไทยยึดถือปฏิบัติ แนวความคิดนี้มีความชัดเจนมากในรัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๔๘๗ มีการออกประกาศรัฐนิยมถึง ๑๒ ฉบับ ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรม หลายลักษณะ รวมทั้งดนตรีก็ถูกนำไปมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้รักชาตินิยมด้วย หน่วยงานที่เป็น หลักในการดำเนินงานสร้างจิตสำนึกรักชาติ ได้แก่ กรมศิลปากรและกรมโฆษณาการ บุคคลสำคัญที่มี บทบาทในการทำงานก็คือ หลวงวิจิตรวาทการ ที่ใช้ละครเป็นเครื่องมือสื่อสารแนวคิดในการรักชาติ



จากละครเรื่องเลียดสุพรรณ ต่อมาได้นำมาสร้างสรรคใหม่เป็นภาพยนตร์
หมายเหตุ. จาก เลียดสุพรรณ, โดย หอภาพยนตร์, ๒๕๖๕, (<https://www.fapot.or.th/main/cinema/view/1078>).

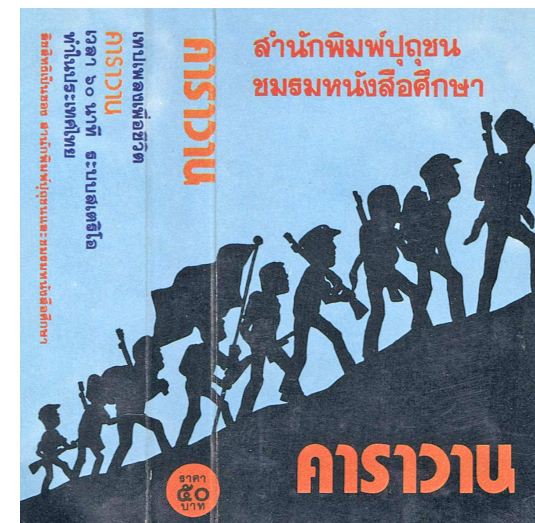
๔ ช่วงเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

สถานการณ์บ้านเมืองในขณะนั้น มีความแตกแยกทางความคิดเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะความวิตกกังวลเกี่ยวกับการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ ในขณะเดียวกันก็เกิดการต่อต้านลัทธิทุนนิยมตะวันตก รวมทั้งประชาชนเกิดความต้องการให้บ้านเมืองมีการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาคอนยาจนที่ถูกเอารัดเอาเปรียบและไม่ได้รับความเป็นธรรมต่างๆ

สภาพเหตุการณ์บ้านเมืองในขณะนั้น ได้เป็นแรงบันดาลใจให้ศิลปินสร้างสรรค์ดนตรีและบทเพลง ออกมารับใช้สังคมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะบทเพลงเพื่อชีวิต เพลงที่มีเนื้อหาสาระบอกเล่าเรื่องราวความเป็นไปในสังคม ให้เห็นความยากไร้ของชนชั้นกรรมาชีพ การต่อต้านสินค้าต่างชาติ ความไม่เป็นธรรม เพลงเพื่อชีวิตจะใช้เครื่องดนตรีง่ายๆ แล้วแต่ความถนัด ผสมผสานระหว่างเครื่องดนตรีตะวันตกกับเครื่องดนตรีตะวันตก วงดนตรีเพื่อชีวิตในยุคนี้มีอยู่หลากหลายวง เช่น วงคาราวาน วงแฮมเมอร์

ช่วงเวลาดังกล่าวก็มีดนตรีในอีกลักษณะหนึ่ง คือ เพลงปลุกใจ ที่มีเนื้อหาสาระเน้นให้รักชาติ รักแผ่นดิน ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ต่อต้านผู้ที่ทำให้บ้านเมืองเกิดความวุ่นวาย เพลงปลุกใจเป็น เพลงที่มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นพลังภายในของผู้ฟังให้กระตือรือร้น เกิดความฮึกเหิม กล้าหาญ ฯลฯ เพลงปลุกใจที่นิยมนำมาขับร้องกันบ่อย เช่น เพลงหนักแผ่นดิน เพลงถามคนไทย เพลงอยุธยา รำลึก เพลงรักกันไว้เถิด เพลงตื่นเถิดชาวไทย เพลงต้นตระกูลไทย

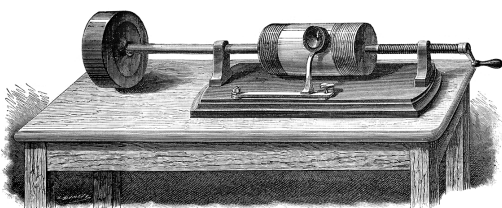
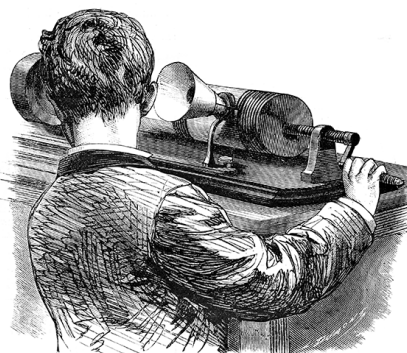
ภายหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ มาจนถึงปัจจุบัน สภาพบ้านเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก รวมถึงดนตรีก็มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและปรับ การนำเสนอให้สอดคล้องกับสภาพสังคม การแข่งขันทางเศรษฐกิจของธุรกิจค่ายเพลง อย่างเพลงเพื่อชีวิตก็ไม่เน้นเรื่องราวของชนชั้นกรรมาชีพมากนัก แต่จะกล่าวถึงเรื่องราวที่สังคม ให้ความสนใจ รวมทั้งความรักของหนุ่มสาว จาก จังหวะและทำนองที่เรียบง่าย หลายเพลงก็เปลี่ยน มาเป็นจังหวะและทำนองที่สนุกสนานแทน เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้ฟังที่เป็นวัยรุ่นได้ง่ายขึ้น ส่วนเนื้อหาของเพลงปลุกใจจะเป็นเรื่องราวที่หลากหลาย มากกว่าเดิม เช่น เน้นในเรื่องการรู้รักสามัคคี ความจงรักภักดี การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม



วงคาราวานเป็นวงดนตรีเพื่อชีวิตที่โด่งดังมากในช่วงเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖
หมายเหตุ. จาก คาราวานชุด ๑ คนกับควาย, โดย คาราวาน, ๒๕๑๘, ปุณชนและชมรมหนังสือศึกษา.

๓.๒ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีกับงานดนตรี

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้ส่งผลให้งานดนตรีมีการพัฒนา ทั้งในระบบคอมพิวเตอร์ เครื่องดนตรี เครื่องบันทึกเสียง เครื่องขยายเสียง และการปรับปรุงรูปแบบของดนตรีจนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด



ทอมัส เอลวา เอดิสัน (Thomas Alva Edison) เป็นผู้ประดิษฐ์เครื่องบันทึกเสียงเอดิสัน (Edison Phonograph) เพื่อใช้บันทึกทำนองและจังหวะของบทเพลง

การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้กับงานดนตรี เริ่มต้นขึ้นเมื่อ**ทอมัส แอลวา เอดิสัน (Thomas Alva Edison)** นักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงของโลก ได้คิดประดิษฐ์เครื่องมือสำหรับใช้บันทึกเสียงดนตรีขึ้น และเรียกเครื่องมือชนิดนี้ว่า **“เครื่องบันทึกเสียงเอดิสัน” (Edison Phonograph)** เครื่องมือชนิดนี้สามารถใช้บันทึกทำนองและจังหวะของบทเพลงเพื่อสื่อไปถึงผู้ฟังได้ ซึ่งจะมีความแตกต่างไปจากการบันทึกเพลงด้วยตัวโน้ตเหมือนแต่ก่อน

ในช่วงแรกเครื่องบันทึกเสียงดังกล่าวยังให้รายละเอียดและคุณภาพเสียงได้ไม่ดีนัก แต่ก็ถือเป็นสิ่งสร้างความมหัศจรรย์ให้แก่วงการดนตรีอย่างมาก ในสมัยนั้น อีกทั้งยังเป็นการเริ่มต้นการพัฒนากระบวนการบันทึกลงในกระบอกเสียงไขซ์ผึ้ง (Wax Cylinder) การบันทึกเสียงลงในจานเสียงหรือแผ่นเสียง ใช้เปิดกับเครื่องเล่นจานเสียง (Gramophone)

นอกจากการประดิษฐ์เครื่องมือเกี่ยวกับการบันทึกเสียงแล้ว ยังมีการปรับปรุงคุณภาพของงานดนตรีโดยนักพิสิกส์ชื่อว่า **“อะเล็กซานเดอร์ จอห์น เอลลิส” (Alexander John Ellis)** ได้ศึกษาวิธีวัดระยะขึ้นคู่เสียง โดยกำหนดให้ ๑ ช่วงทบเสียง (Octave) มีค่าเท่ากับ ๑,๒๐๐ เซ็นต์ โดยแบ่งระยะครึ่งเสียงในดนตรีตะวันตกเท่ากับ ๑๐๐ เซ็นต์ ซึ่งวิธีคิดเช่นนี้ยังคงใช้มาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับในประเทศไทย เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่งานดนตรี นับตั้งแต่ที่มีการกระจายเสียงจากวังบ้านดอกไม้ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ โดยเริ่มจากการกระจายเสียงข่าวสารของทางราชการ จากนั้นจึงมีรายการบรรเลงดนตรีของวงต่าง ๆ ตามมา ทั้งวงดนตรีสากล วงดนตรีไทยสากล และวงดนตรีไทย ทำให้ประชาชนมีโอกาสดังรับฟังข่าวสารและบทเพลงจากรายการต่างๆ มากขึ้นทั้งในพระนครและต่างจังหวัด

การพัฒนาเทคโนโลยีด้านงานดนตรียังดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดนิ่ง นักวิทยาศาสตร์ได้สร้างเครื่องบันทึกเสียงต่อมาอีกหลายลักษณะ เทคโนโลยีเกี่ยวกับงานดนตรีได้พัฒนาขึ้นตามความนิยมของนักฟังเพลง ซึ่งปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย

ปัจจุบันพัฒนาการของการดนตรีได้ปรับตัวตามเทคโนโลยีระบบดิจิทัล คือ นอกจากการนำเสียงดนตรีไปสู่ผู้ฟังผ่านทางวิทยุกระจายเสียงแล้ว ยังพัฒนาไปสู่การเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ ระบบดาวเทียม และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีได้ส่งผลให้งานดนตรีมีการพัฒนา ทั้งในระบบคอมพิวเตอร์ การพัฒนาเครื่องดนตรี เครื่องบันทึกเสียง เครื่องขยายเสียง และปรับปรุงรูปแบบของดนตรีให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อนำบทเพลงไพเราะสู่ผู้ฟังให้ได้รับความสุขอย่างเต็มที่



หีบเสียง เครื่องเล่นแผ่นเสียง หรือเครื่องเล่นจานเสียง (Gramophone) ประดิษฐ์ขึ้นโดยนักวิทยาศาสตร์ชาวเยอรมัน เพื่อใช้เล่นแผ่นเสียง

กล่าวได้ว่า ถึงแม้องค์ประกอบของดนตรีในแต่ละสังคมจะมีความคล้ายคลึงกัน คือ ประกอบไปด้วยเสียง จังหวะ ทำนอง การประสานเสียง เนื้อดนตรี และบันไดเสียง แต่ลักษณะทางวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน จึงส่งผลทำให้ดนตรีในแต่ละวัฒนธรรมมีความแตกต่างกันตามไปด้วย อันก่อให้เกิดเอกลักษณ์ที่ทำให้เมื่อฟังเสียงดนตรีแล้วสามารถแยกแยะได้ว่าเป็นของชาติใด หรือวัฒนธรรมใด

ทั้งนี้ ดนตรีไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยมีปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ที่ทำให้เกิดเพลงในแนวเกียรติยศ เพลงปลุกใจ เพลงเพื่อชีวิตขึ้นมา รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ส่งผลให้วิธีการสร้างสรรค์ การนำเสนอ รูปแบบ แนวเพลง และการแสดงดนตรีถูกปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าดนตรีก็เสมือนเป็นบันทึกประวัติศาสตร์ที่ช่วยสะท้อนลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี

กิจกรรม การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

สมรรถนะสำคัญสำหรับผู้เรียน

✓ การสื่อสาร	✓ การสื่อสาร
✓ การคิด	○ การแก้ปัญหา
✓ การใช้ทักษะชีวิต	✓ การใช้เทคโนโลยี

๑. แบ่งกลุ่ม สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับดนตรีในวัฒนธรรมอื่นที่นักเรียนสนใจหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบของดนตรีในประเทศไทยกลุ่มละ ๑ หัวข้อ

๒. นำข้อมูลที่สืบค้นมาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน จากนั้นคิดต่อยอดสร้างสรรค์เป็นการแสดงดนตรีของกลุ่ม

๓. เลือกเทคโนโลยีที่สนใจเพื่อนำมาใช้เป็นตัวช่วยในการนำเสนอผลงานการแสดง และเลือกนำเสนอผลงานในงานหรือกิจกรรมสำคัญที่สอดคล้องกับการแสดงของกลุ่มนักเรียน

๔. อภิปรายสรุปข้อมูล แล้วให้เพื่อนและครูร่วมกันแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการนำเสนอของกลุ่มนักเรียน

สรุป สาระสำคัญ

ดนตรีกับสังคมและวัฒนธรรม

องค์ประกอบของดนตรี

ในแต่ละสังคมมีความคล้ายคลึงกัน ประกอบไปด้วย

- เสียง
- การประสานเสียง
- จังหวะ
- เนื้อดนตรี
- ทำนอง
- บันไดเสียง



ดนตรีในแต่ละวัฒนธรรม

ของประเทศไทยต่าง ๆ มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะเครื่องดนตรี ดังตัวอย่างเช่น



ต๋ับลา
ดนตรีอินเดีย



พิพา
ดนตรีจีน



ซอเงาะ
ดนตรีเมียนมา



ดำนจิง
ดนตรีเวียดนาม



รื้อบู้บ
ดนตรีอินโดนีเซีย

การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง กับงานดนตรี

เกิดเพลงแนวต่าง ๆ เช่น



เพลงแนวเกียรตินิยม



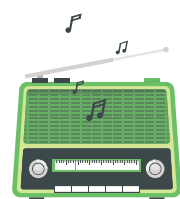
เพลงปลุกใจ



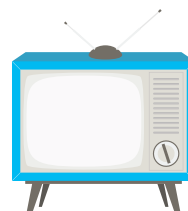
เพลงเพื่อชีวิต

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี กับงานดนตรี

มีการเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น



วิทยุกระจายเสียง



สถานีโทรทัศน์



อินเทอร์เน็ต